

Fagskolen
Innlandet

STUDIEPLAN

Demens og alderspsykiatri

FHH50D

Rev. 14.04.20

Innhold

1	GENERELT OM FAGSKOLEUTDANNING I HELSE- OG OPPVEKSTFAG.....	3
1.1	OPPTAKSKRAV	3
1.2	TJENESTEOMRÅDER.....	4
1.3	LÆRINGSUTBYTTE FOR UTDANNINGEN	4
1.4	OVERORDNET LÆRINGSUTBYTTE FOR UTDANNINGEN DEMENS OG ALDERSPSYKIATRI	5
1.5	BEGREPSAVKLARINGER OG FOKUSOMRÅDER FOR UTDANNINGEN	6
2	ORGANISERING AV UTDANNINGEN.....	9
2.1	EMNEOVERSIKT	9
2.2	ARBEIDSFORMER OG METODER I UTDANNINGEN	10
2.3	PRAKSIS	11
2.4	SKJEMATISK GJENNOMFØRINGSMODELL FOR DEMENS OG ALDERSPSYKIATRI.....	12
3	ARBEIDSKRAV OG VURDERING.....	13
3.1	VURDERINGSGRUNNLAG.....	13
3.2	KRITERIER FOR VURDERING ARBEIDSKRAVENE.....	13
3.2	VURDERINGSFORMER	14
4	UTDANNINGENS FAGLIGE INNHOLD.....	16
4.1	EMNE 1 FELLES GRUNNLAG FOR FAGSKOLEUTDANNINGENE I HELSE- OG SOSIALFAG.....	16
4.2	EMNE 2 NATURLIG ALDRING OG ALDERDOMMENS UTFORDRINGER	19
4.3	EMNE 3 DEMENS OG PSYKIATRISKE LIDELSER.....	22
4.4	EMNE 4 ORGANISERING, SYSTEM OG LEDELSE	25
4.5	EMNE 5 PRAKSIS.....	28
4.6	EMNE 6 HOVEDPROSJEKT	31
5	AKTUELL LITTERATUR	33
	VEDLEGG.....	1
	VEDLEGG 1	1
	RETNINGSLINJER FOR PRAKSIS GJENNOMFØRT SOM UTVIKLINGSARBEID PÅ EGEN ARBEIDSPASS	1
	VEDLEGG 2	1
	RETNINGSLINJER FOR PRAKSIS GJENNOMFØRT SOM PRAKSISUTPLASSERING	1

1 GENERELT OM FAGSKOLEUTDANNING I HELSE- OG OPPVEKSTFAG

Fagskolens opplæringstilbud i Norge skal være tilpasset samfunnets behov for svært mange typer fagkompetanse. Studieplanen i "Demens og alderspsykiatri" på fagskolenivå er utarbeidet i samarbeid med faglig ansvarlige i Bærum kommune, Fagskolen Innlandet og faglærere i Helse- og oppvekstfag i Akershus fylkeskommune. Studieplanen er utviklet med sikte på å gi helsefagarbeidere med videregående opplæring, mulighet til en videreutdanning som kan styrke deres kompetanse i møte med nye og utvidede arbeidsoppgaver i helse- og omsorgstjenesten.

Helse- og omsorgssektoren står overfor store utfordringer i årene framover. Endringer i befolkningsmessige forhold og en samfunnsutvikling med økende etterspørsel etter alle typer helse- og omsorgstjenester utfordrer velferdssamfunnet. Demensplanen 2015, en delplan til Omsorgsplanen 2015 og en oppfølging av Stortingsmelding 25, (2005-2006) Mestring, muligheter og mening. Demensplanen 2015 påpeker blant annet behovet for økt kompetanse blant fagfolk for å kunne gi et omsorgstilbud som er godt tilpasset mennesker med demenslidelse og deres pårørende. Det er derfor viktig å kunne rekruttere, utdanne og beholde kompetente fagfolk. Sentrale dokument for god demensomsorg tilpasset en virkelighet de fleste med demenssykdom vil bli boende lengre hjemme er Helse- og omsorgsdepartementet (2015) *Demensplan 2020. Et mer demensvennlig samfunn* og Helse- og omsorgsdepartementet (2018) og Meld. St. 15 (2017-2018) *Leve hele livet- en kvalitetsreform for eldre*.

Yrkesutøvere med høyere yrkesutdanning i «Demens og alderspsykiatri» skal ha en grunnleggende omsorgsevne til å kunne møte den enkelte bruker der han eller hun er på bakgrunn av innsikt i den enkeltes livsfortelling og sykdomshistorie. Mennesker med demens og alderspsykiatriske lidelser er ingen ensartet gruppe, og som alle andre har de forskjellige behov og ulike interesser det er viktig å ta utgangspunkt i.

1.1 Opptakskrav

Opptaksvilkår er beskrevet i Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning ved Fagskolen Innlandet <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-12-19-2113>

Denne beskriver:

- Generelt opptaksgrunnlag
- Opptak på grunnlag av dokumentert relevant praksis
- Opptak på visse vilkår ved sen fag- eller svenneprøve (Betinget opptak)
- Opptak på visse vilkår
- Opptak på grunnlag av utenlandsk utdanning
- Utfyllende regler om språkkrav for søkere med utenlandsk utdanning

Søkere må levere politiattest ved oppstart, ikke eldre enn 3 mnd.

Fagbrev for Demens og alderspsykiatri

- Fullført og bestått videregående opplæring med følgende fagbrev/vitnemål: omsorgsarbeider, hjelpepleier, helsefagarbeider og aktivitør.
- Søkere som kan dokumentere at de skal gjennomføre fagprøve etter opptaksfristen, kan tildeles plass på vilkår om bestått prøve inne 31.12 opptaksåret.

Innpassing, fritak og mulighet for å ta enkeltemner

Studiet er delt inn i emner. Det er mulig å søke om fritak for et eller flere emner dersom man kan dokumentere at man har tilsvarende emner fra før, se

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-12-19-2113>, § 2-9.

Det er mulig å søke skolen om å få ta enkeltemner. Når et emne er gjennomført og bestått vil studenten kunne få karakterutskrift.

Søknad

Utdanningen er organisert gjennom Samordna opptak som fastsetter regler for søkning, søknadsfrister og kunngjøring av opptak, se www.samordnaopptak.no.

Poengberegning og rangering ved opptak

Det er fastsatt nasjonale regler for poengberegning og rangering ved opptak. Dette er beskrevet i *Forskrift om høyere yrkesfaglig utdanning*,

<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-07-11-1005>,

kap. 3.

1.2 Tjenesteområder

Utdanningen i demens og alderspsykiatri kvalifiserer blant annet for arbeid innen:

- Hjemmebasert omsorg
- Bo- og behandlingssenter, sykehjem og andre institusjoner
- Psykisk helsevern og andre spesialisthelsetjenester

1.3 Læringsutbytte for utdanningen

Læringsutbyttebeskrivelsen for fagskoleutdanningen skal gi en oversikt over hvilken kompetanse studentene skal ha etter gjennomføring av det aktuelle emne eller utdanningen som helhet. Læringsutbyttebeskrivelsene er i henhold til det nasjonale kvalifikasjonsrammeverkets krav og er inndelt i kunnskap, ferdighet og generell kompetanse.

Kunnskap	Forståelse av teorier, fakta, prinsipper, prosedyrer innen fag, fagområder og/ eller yrker.
Ferdighet	Evne til å anvende kunnskap til å løse problemer og oppgaver. Det er ulike typer ferdigheter - kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter
Generell kompetanse	Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig måte i ulike situasjoner gjennom å vise samarbeidsevne, ansvarlighet, evne til refleksjon og kritisk tenkning i yrkes- og utdanningssammenheng

1.4 overordnet læringsutbytte for utdanningen Demens og alderspsykiatri

Kunnskap	<p>Studenten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om alderspsykiatriske diagnoser og ulike typer demens, samt prinsipper og teorier for behandling og personsentrert omsorg • har kunnskap om normale aldringsprosesser og alderdommens utfordringer i dagens samfunn • har innsikt i sentrale og relevante lover og forskrifter som regulerer rettigheter og plikter for pasienter/brukere innen demensomsorg og alderspsykiatri, deres pårørende og yrkesutøvere • har kunnskap om etiske teorier, kommunikasjonsverktøy og samhandling med pasient/bruker med demens og alderspsykiatriske lidelser • kan oppdatere sin faglige kunnskap innen demens og alderspsykiatri • forstår betydningen av helsefremmende og forebyggende arbeid for pasienter/ brukere med demens og alderspsykiatri i folkehelseperspektiv
Ferdigheter	<p>Studenten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker profesjonelt i samarbeidet med pasienter/brukere, pårørende, frivillige, kollegaer og andre yrkesgrupper • kan vurdere og iverksette tiltak for å fremme helse, verdighet og deltagelse hos pasienter/brukere med demens og alderspsykiatri • kan kartlegge situasjoner i møte med pasienter/brukere, og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak som ivaretar brukerens behov for pleie og omsorg • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede pasienter/brukere med demens og alderspsykiatri når helse og funksjonsevne endres • kan finne informasjon og fagstoff knyttet til arbeid med demens og alderspsykiatri • kan anvende kunnskap om aldring og aldersforandringer hos eldre, til å kartlegge og identifisere ressurser og behov, funksjonsnivå og helsesvikt

Generell kompetanse	<p>Studenten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har forståelse for etiske utfordringer og dilemmaer, reflekterer over egen praksis, holdninger og verdier i møte personer med demens og alderspsykiatri og deres pårørende • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk i arbeid som ivaretar brukermedvirkning, brukerens integritet, og faglig forsvarlighet • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter pasienten/brukerens individuelle behov • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til pasienter/brukere med demens og alderspsykiatriske lidelser • kan utvikle arbeidsmetoder og tjenester til pasienter/brukere med demens og alderspsykiatri gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon på arbeidsplassen
----------------------------	---

1.5 Begrepsavklaringer og fokusområder for utdanningen

Utdanninger innen Helse- og oppvekstfag har et felles hovedmål:

Utdanningene skal utvikle studentene til reflekterte yrkesutøvere. Studentene skal etter gjennomført utdanning ha etablert et grunnlag for livslang læring og kontinuerlig omstilling.

Omsorg er en viktig del i arbeidet med personer med demens og alderspsykiatriske lidelser. God omsorg bygger på et helhetlig menneskesyn hvor en møter det enkelte mennesket med respekt og verdighet og med innsikt i den enkeltes livsfortelling og sykdomshistorie.

Demens og alderspsykiatri

Demens er et hjerneorganisk syndrom, og er en fellesbetegnelse på en rekke sykelige tilstander kjennetegnet ved ervervet kognitiv svikt, med følge av sviktende funksjonsevne i forhold til dagliglivets funksjoner. Enkelte demens tilstander gir også svikt i emosjonell kontroll. Demens debuterer vanligvis hos eldre over 70 år, men kan av og til forekomme hos langt yngre personer. Forekomsten av demens øker i takt med alderen, og er 5 % i aldersgruppen 70-74 år, mens den er hele 35 % i gruppen 90 år og eldre. (Alderspsykiatri i praksis 2008).

Noen av de som får diagnosen demens utvikler personlighetsforandringer med manglende innsikt og dårlig dømmekraft, hemningsløshet, aggressivitet, følelsesmessig avstumpethet og mangel på empati. Angst, depresjon og psykotiske symptomer kan komme i tillegg (Glemsk, men ikke glemt, 2007). De fleste sykdommer som fører til demens er progredierende og irreversible Det vil si at den som er rammet gradvis vil fungere dårligere, og til slutt bli helt hjelpeløs. Det finnes pr. i dag ingen behandling som kan kurere demens. (Alderspsykiatri i praksis 2008).

Alderspsykiatriske sykdommer omfatter bl.a. depresjon, selvmordsfare, mani, angst, søvnproblemer, alkohol og legemiddelmisbruk, psykoser. Med andre ord de samme sykdommene som rammer i yngre år, men som likevel må sees i lys av at pasienten er eldre. Dette fordi det må tas hensyn til samspillet mellom aldring, psykiatrisk og somatisk lidelse og bruk av legemidler når man skal diagnostisere og behandle. (Alderspsykiatri i praksis 2008). Disse lidelsene utgjør betydelige plager for bruker og pårørende, og kan forringe livskvaliteten vesentlig. Dette medfører økt behov for kompetanse hos helsepersonell på alle nivå.

Innovasjon

I Meld. St. 29, «**Morgendagens omsorg**», blir begrepet innovasjon beskrevet som:

- kjent eller ny viten kombinert på en ny måte eller brukt i en ny sammenheng
- ideer omsatt til en bedre praksis som skaper merverdi
- driftig, dristig og eksperimenterende i formen
- en måte å forholde seg til oppgaver på – en kultur
- en prosess der resultatet ikke er kjent på forhånd

«Innovasjon er å skape noe nytt og handler om det å åpne framtida og utvide handlingsrommet gjennom å identifisere flere utveier, vise fram alternativer og finne nye spor og løsninger.» (Meld. St. 29, morgendagens omsorg)

Relasjonskompetanse

Utvikling av relasjonskompetanse krever bevissthet og evne til refleksjon over hvordan egne holdninger innvirker på ens adferd og hvordan egen adferd, generelt og i spesifikke situasjoner, innvirker på andre menneskers oppfatning av situasjonen. I relasjonsarbeid er anerkjennelse av «den andre» som subjekt, med ressurser og begrensninger og rettigheter og plikter, sentrale. Evnen til å gi «den andre» opplevelse av å være aktør med mulighet for deltagelse og ansvar er derfor vesentlige elementer i relasjonskompetansen.

Refleksjon

«Refleksjon er en prosess som gjør deg i stand til å oppdage og lære noe som leder til en forandring på en eller annen måte» (Søndenå 2004 i Bie 2010). Refleksjon handler om å kaste tanker tilbake til, eller vende tilbake til, tanker du har tenkt før. Det er ikke bare handlingen i seg selv som skal være gjenstand for refleksjon, men også tidligere og mer grunnleggende forhold rundt egen tenkning om en handling eller handlingssekvenser.

Velferdsteknologi

Velferdsteknologi har i Norge og internasjonalt fått økt oppmerksomhet de siste årene. Internasjonalt anses område å bli sentralt for å møte den demografiske utviklingens utfordringer innen helse og omsorg. Velferdsteknologiske løsninger tas i bruk som verktøy i de kommunale helse- og omsorgstjenestene, samt muliggjøre at mennesker, ved hjelp av velferdsteknologiske løsninger, gis mulighet til bedre å mestre eget liv og helse. (Helsedirektoratet, 2012)

Personsentrert omsorg

Personsentrert omsorg er et verdigrunnlag og en omsorgsfilosofi som legger stor vekt på de grunnleggende behovene vi mennesker har for trøst, identitet, tilknytning, beskjeftigelse og inklusjon. Personsentrert omsorg handler om å se personen med følelser, rettigheter, ønsker og en livshistorie som preger henne, slik som før. Personsentrert omsorg forutsetter og utvikles gjennom empati. (Aldring og helse - Nasjonal kompetansetjeneste)

Miljøbehandling og miljøterapeutiske tiltak

Miljøbehandling innebærer ulike typer aktiviteter, både individuelt og i grupper, for eksempel musikkterapi, minnegrupper eller andre aktiviteter pasienten trives med og som hjelper henne å fungere best mulig. (Aldring og helse - Nasjonal kompetansetjeneste)

2 ORGANISERING AV UTDANNINGEN

Utdanningen i Demens og alderspsykiatri er et 38 ukers heltidsstudium som gjennomføres som et deltidsstudium over 76 uker, tilsvarende fire semestre.

Utdanningen er delt inn i emner og temaer. Det er også mulig for studenter å søke om fritak for et eller flere emner dersom de kan dokumentere at de har tilsvarende emner fra før.

2.1 Emneoversikt

Emne 1 – 20HH50F - 11studiepoeng
<p>Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfagene</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsformer og metoder i studiet • Helse- og sosialfagene i samfunnet • Etikk • Kommunikasjon og samhandling • Stats og kommunalkunnskap, helse- og sosialpolitikk • Sosiologi og psykologi
Emne 2 – 20HH50G - 6 studiepoeng
<p>Naturlig aldring og alderdommens utfordringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aldring • Rettsikkerhet, lover og trygdeordninger • Mestring, verdighet og deltagelse • Forebygge sykdom og funksjonsnedsettelse
Emne 3 – 20HH50H - 13 studiepoeng
<p>Demens og psykiatriske lidelser</p> <ul style="list-style-type: none"> • Personer med demens • Personer med psykiske lidelser • Utfordrende adferd • Forebyggende arbeid innen alderspsykiatri og demensomsorg
Emne 4 – 20HH50I - 6 studiepoeng
<p>Organisering, system og ledelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktører i pasientforløpet • Organisering og samhandling i pasientforløpet • Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy • Kommunikasjon og veiledning
Emne 5 – 20HH50K - 14 studiepoeng
<p>Praksis</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praksis er en obligatorisk del av utdanningen, og skal ha et omfang på 10 uker (300 timer). Det bør legges til rette for at praksis kan gjennomføres mest mulig sammenhengende fortrinnsvis etter at emne 3 er avsluttet.

Emne 6– 20HH50J - 10 studiepoeng

Hovedprosjekt

- Fordypningsarbeidet skal være praksisrettet og knyttet til et eller flere temaer i utdanningens emner

2.2 Arbeidsformer og metoder i utdanningen

Arbeidsformene i utdanningen skal bidra til å utvikle bedre praksis. Mange av studentene har erfaring fra arbeid innen helse- og omsorgssektoren som gir anledning til å benytte erfaringsbaserte og studentrettede undervisningsformer. Det er også viktig å være bevisst på den rollen fagskolestudentene innehar i arbeidslivet og tilrettelegge undervisningen på en måte som stimulerer yrkesfunksjonen. Utdanningen krever at studentene har stor grad av egenaktivitet og tar ansvar for egen læring gjennom selvstudie og i samarbeid med hverandre. Utdanningen har som en viktig målsetning å utvikle samlende kunnskap og innsikt. Studentene må derfor oppleve at teori og praksis danner en integrert helhet. Det legges vekt på å skape trygge læringsmiljø og benytte læringsmetoder som også bidrar til personlig utvikling og erkjennelse i relasjon til brukerne.

Arbeidsmetoder som anvendes i studiet er forelesninger, dialogpreget undervisning, muntlig framlegg, presentasjoner, prosjektarbeid med tverrfaglig fokus, praksis, refleksjon over eget arbeid og selvstudium med nettstøtte, ulike former for arbeid i grupper, som for eksempel rollespill og simulering evt. med bruk av video. Arbeidskrav er studentoppgaver som løses individuelt eller i gruppe. Dette forutsetter at studenten deltar aktivt i eget læringsarbeid og samarbeider med andre.

Studentens læring følges opp gjennom veiledning og underveisvurdering individuelt og i gruppe. Læringsarbeidet støttes med bruk av digital læringsplattform. Studenten får egen opplæring i bruk av PC og digitale læremidler for eksempel Word, Power Point og Excel av lærere og IKT ansvarlig. IKT ansvarlig er tilgjengelig resten av studiet når studentene har behov for hjelp og veiledning.

Bruk av ulike pedagogiske metoder skal legge til rette for:

- aktiv deltakelse fra studentene og støtte til deres egne initiativ
- arbeid med virkelighetsnære problemstillinger fra praksisfeltet og aktuell teori
- fagforståelse, refleksjon over egen praksis og etiske problemstillinger som motiverer til læring, utvikling og etisk bevissthet
- studentmedvirkning i beslutningsprosesser som angår gjennomføringen av studiet
- tverrfaglig erfaring for å øke forståelsen og respekt for eget og andres fagfelt

Veiledning og refleksjon

Lærerens rolle i utdanningen er i stor grad knyttet til veiledning og tilrettelegging for fleksibel læring. Veiledning benyttes i forbindelse med oppgaveløsning, prosjektarbeid, praksis og i gruppeprosessene. Veiledning benyttes både i forbindelse med det teoretiske arbeidet og som et ledd i den enkelte students og gruppens utviklingsprosess.

Studenten skal selv aktivt søke og ta imot veiledning. Veiledning og selvrefleksjon over tid bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse i arbeidet med pasienter/brukere med demens- og alderspsykiatri. Lærerens rolle er i stor grad knyttet til veiledning, undervisvurdering og tilrettelegging for læring. Refleksjon er viktig for at yrkesutøvelsen skal forbedres.

Basisgrupper

Studentene deles inn i tverrfaglig sammensatte grupper som er basis for faglige diskusjoner, gruppearbeid, oppgaveløsning og veiledning. Kollegagruppene er også et viktig redskap for personlig vekst og utvikling der gruppeprosessen er vektlagt. Arbeidet i kollegagruppene er obligatorisk og forpliktende og skal gi rom for refleksjon samt stimulere utvikling og bevisstgjøring av så vel gode etiske holdninger som det å kunne anvende fagkunnskapen.

Teori/ litteratur/ oppgaver

Egenlæring gjennom selvstudie er en viktig del av opplæringen. Studentene tilegner seg teoretisk kunnskap individuelt og i samarbeid med hverandre gjennom basisgruppene, i diskusjoner med fagpersoner/forelesere og lærere. Det legges vekt på å oppøve evne til skriftlig og muntlig formidling av egen kompetanse. Oppgaveløsning foregår individuelt og i grupper med veiledning. Oppgavene er skriftlige innleveringer og/eller muntlige fremlegg. Studentene skal i løpet av utdanningen ha tilegnet seg til sammen 2000 sider faglitteratur, av dette 300 sider selvvalgt litteratur i fordypningsemnet.

I tillegg består utdanningen av fordypningsoppgave/ hovedprosjekt. Det er utarbeidet egne retningslinjer/vurderingskriterier for disse arbeidsformene.

Med tanke på tilrettelegging for fleksibel læring, får studentene opplæring i den elektroniske læringsplattformen *Canvas* og registreres som brukere av systemet.

2.3 Praksis

Praksisplassen må alltid godkjennes av skolen. Studentene utarbeider egne mål i samarbeid med veileder på praksisplassen. Målene for praksisperioden må gjenspeile innholdet i teorimodulene. Det kan velges mellom to ulike former for praksis:

Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. I praksisperioden skal studentene gjøre et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet Demens og alderspsykiatri på egen arbeidsplass etter bestemte retningslinjer.

Praksisutplassering på arbeidsplass som tilbyr helsetjenester til mennesker med demens og alderspsykiatriske utfordringer, er egnet for studenter som ikke har sitt daglige arbeid innen fagfeltet.

Praksis blir et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning. Studentene får synliggjort sin kompetanse innenfor egen organisasjon. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker kan få endrede oppgaver og økt ansvar.

Veiledning i praksisperioden

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i praksisperioden foregår kontinuerlig. Dette er en forutsetning for å nå formålet med praksis. Undervisvurdering skal ta hensyn til studentens læreforutsetninger, rammefaktorer og mål for praksisperioden, studentenes læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid, bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse.

2.4 Skjematisk gjennomføringsmodell for Demens og alderspsykiatri

Deltid over 2 år	Studiepoeng	Uker helår	Uker deltid	Undervisning 6 timer/ uke	Veiledning 2 timer/uke	Praksis	Selvstudium 10 timer/uke
Emne 1	11		16	96	32		160
Emne 2	6		10	60	20		100
Emne 3	13		18	108	36		180
Emne 4	6		8	48	16		80
Emne 6	10		14	84	28		140
Emne 5 Praksis	14	10	10				
Praksis 2 skolesamlinger						12	
Praksisveileder lærer						6	
Praksisveileder arbeidsplass						20	
Praksis: Løpende veiledning selvstudium						312	
Sum	60	38	76	396	132	312	760
Sum for hele studie							1600

2.5 Vurdering av skikkethet

Med hjemmel fagskoleloven § 26 og fagskoleforskriftens kapittel 5, (§ 26 - § 36) har Fagskolen Innlandet KS rutiner med mål om å sikre likeverdig, rettferdig og løpende vurdering av skikkethet av studenter i helsefag. Denne prosedyren tar for seg aktivitetene og ansvaret for dette både med hensyn til løpende og særskilt skikkethetsvurdering omfattet i § 28, fagskoleforskriften.

Formålet med skikkethetsvurdering er å avdekke om søker/student har den nødvendige forutsetningen for å kunne utøve yrket. En student som i utdanningen eller i fremtidig yrkesutøvelse kan utgjøre fare for liv, fysisk og/eller psykisk helse, rettigheter og sikkerhet til barn, unge eller voksne i sårbare situasjoner, er ikke skikket for yrket.

3 ARBEIDSKRAV OG VURDERING

I alle emnene skal studenten arbeide med obligatoriske arbeidskrav. Arbeidskravene er utformet som skriftlige oppgaver og er relatert til sentrale temaer innen studiets emner. Arbeidskravene utføres både individuelt og i gruppe. Arbeidskrav er obligatoriske skriftlige oppgaver, muntlig undervisning for medstudenter og muntlig framlegg for faglærer.

- Alle skriftlige arbeidskrav skal leveres i innleveringsmappe på Canvas
- Et arbeidskrav er godkjent når det tilfredsstiller de retningslinjene som er angitt i ”Rammer” under det enkelte arbeidskrav, og karakteren er fra A-E, F er stryk.
- Ved fravær i forbindelse med muntlig framlegg, vil studenten måtte utføre framlegget på et senere tidspunkt, eller utarbeide et eget skriftlig arbeid

3.1 Vurderingsgrunnlag

Det skal foretas en helhetlig vurdering av studentens samlede kompetanse/læringsutbytte (kunnskap, ferdighet og generell kompetanse). De enkelte emnene blir vurdert i henhold til rammer, arbeidskrav og fastsatte kriterier. Det settes en karakter for hvert avsluttede emne. Praksisperioden vurderes innenfor oppsatte krav og kriterier. Studenten vil få underveisvurdering og den skal dokumenteres og være både muntlig og skriftlig. Underveisvurderingen skal gi både studenten og læreren nødvendig informasjon om studentens faglige utvikling. Sluttvurderingen har til hensikt å dokumentere den kompetansen/læringsutbytte studenten har oppnådd ved avsluttet opplæring. Det skal også foretas en egen vurdering av avsluttende fordypingsarbeid/ hovedprosjekt. Endelig karakter blir satt etter muntlig eksamen.

3.2 Kriterier for vurdering arbeidskravene

Arbeidskravene og fordypningsoppgaven vurderes i forhold til kriteriene 1 - 6 nedenfor:

<i>Kriterier</i>	<i>Krav</i>
<i>1. Faglig profil</i>	Besvarelsen skal vise at den oppfyller oppgavens læringsutbyttebeskrivelse. Besvarelsen skal vise praktiske arbeidsoppgaver belyst og faglig begrunnet med relevant teori. Studenten skal beskrive egne funksjons- og ansvarsområder i forhold til aktuelle problemstillinger i yrkesutøvelsen.
<i>2. Kunnskap</i>	Besvarelsen viser at studenten kan finne frem i relevant litteratur og vise forståelse for dokumentert arbeid og kunnskapsbasert praksis.
<i>3. Metodisk redegjørelse</i>	Studenten skal gjøres rede for metodevalg og vise evne til å inne fram kildestoff, bruke kilder i behandling av eget materiale og vise til saklig kildekritikk. Besvarelsen må ivareta etiske retningslinjer som for eksempel anonymisering av data.
<i>4. Utforming</i>	Besvarelsen skal ha god skriftlig fremstilling med et klart og entydig språk. Besvarelsen skal ha en form som samsvarer med generelle retningslinjer for oppgaveskriving. Litteratur refereres nøyaktig og korrekt både i teksten og i egen litteraturliste.

5. <i>Selvstendighet og drøfting</i>	Besvarelsen skal vise selvstendige vurderinger og begrunnelser slik at temaet behandles saklig, kritisk og analytisk med drøfting av standpunkter og påstander. Besvarelsen skal vise evne til faglige og etiske vurderinger. Sammenheng mellom teori og praksis skal belyses ved hjelp av praksiseksempler.
6. <i>Oppgavelikhet</i>	Besvarelsen må ikke ha stor likhet med andre besvarelser, eller annet publisert materiale.

3.3 Vurderingsformer

Vurderingsformene har sammenheng med utdanningenes læringsutbytte og arbeidsformer. Det utarbeides vurderingskriterier for muntlig og skriftlig oppgaveløsning. Eksamensformene er variert for å kunne gi rom for en mer helhetlig vurdering av studentene. Studenten skal ha mulighet til å bruke kunnskaper og ferdigheter både fra utdanningens teorigrunnlag og studentens egen praksiserfaring i forbindelse med eksamen. Det er oppgaver tilknyttet hvert emne som vurderes med gradert karakter etter en skala fra A til F, der A er beste karakter. Det kreves karakteren E for bestått. Praksis vurderes til bestått/ikke bestått. Øvrige arbeidskrav vurderes til godkjent/ikke godkjent.

Nivå	Symbol	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
Over middels grad av måloppnåelse	A Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Studenten har svært gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	B Meget god	Meget god prestasjon. Studenten har meget gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
Middels grad av måloppnåelse	C God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Studenten har gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	D Nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Studenten har nokså gode kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
Under middels grad av måloppnåelse	E Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Studenten har oppfylt minimumskravene som stilles til kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse.
	F Ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Studenten har ikke bestått på grunn av vesentlige mangler når det gjelder kunnskaper, ferdigheter eller generell kompetanse

Mappevurdering

Mappevurdering som vurderingsmåte:

Mappevurdering benyttes for å få bedre sammenheng og helhet i læringsprosessen. Dette oppnås blant annet ved at innleveringer ikke er avsluttet i det øyeblikk de er levert, men at de i større grad benyttes som et ledd i læringsprosessen og som et grunnlag for veiledning til studenten om hva det må arbeides videre med. Forutsetningen er også at det skal være en

tettere dialog mellom faglærer og student om progresjon og utvikling i læringen, noe som innebærer at lærer og student går gjennom innholdet i arbeidsmappa. Studenten skriver til slutt en refleksjon som skal inneholde beskrivelse av arbeid som er gjort, egen vurdering av arbeidet og synspunkter rundt egen progresjon og læring. Når sluttkarakter i emnet fastsettes, blir det gjort på grunnlag av en helhetlig vurdering av studenten. I tillegg til vurderingsmappa vil momenter som faglig interesse, deltakelse, aktivitet i timene og samarbeid med medstudenter og lærere bli vurdert

4 UTDANNINGENS FAGLIGE INNHOLD

4.1 Emne 1 Felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og sosialfag

Emnekode	20HH50F
Omfang	11 studiepoeng
Innhold	Emne 1 danner et felles grunnlag for fagskoleutdanningene i helse- og oppvekstfag, og skal bidra til at studentene utvikler nødvendig kunnskap og forståelse i en felles referanseramme for yrkesutøvere i helse- og sosialtjenestene. Sentrale temaer i emne 1 er kommunikasjon og samhandling, etikk, sosiologi og psykologi, stats- og kommunalkunnskap, samt helse- og sosialpolitikk. Disse temaene er grunnleggende og skal videreføres i resterende emner.
Læringsutbytte	<p>Kunnskap Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om menneskesyn, menneskerettigheter, yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, og etisk refleksjon knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former, samhandling og konflikthåndtering knyttet til arbeid i helse- og omsorgssektoren • forstår kommunikasjonens betydning i samhandling med pasienter/brukere, pårørende og kolleger • har innsikt i relevante lover og forskrifter innen helse- og omsorgssektoren som regulerer rettigheter, ansvar, plikter og kvaliteten på tjenestetilbud på kommunalt, regionalt og statlig nivå • har kunnskap om levekår og folkehelse i velferdsstatens utvikling, og om helse- og sosialpolitiske føringer • har kunnskap om begreper innen sosiologi og psykologi knyttet til enkeltindividet, familien og sosialt nettverk • har kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer i studiet, inkludert oppgaveskriving i hht APA 6 <p>Ferdigheter Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger i helse- og omsorgssektoren • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med pasienter/brukere, pårørende og kollegaer

	<ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap innen sosiologi og psykologi til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring • kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter • kan anvende aktuelt lovverk og forskrifter for helse- og omsorgssektoren i egen yrkesutøvelse • kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver i studiet <p>Generell kompetanse Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten: kan anvende kunnskap om yrkesetiske prinsipper og retningslinjer, til etisk refleksjon rundt praktiske og teoretiske problemstillinger i helse- og omsorgssektoren • kan anvende kunnskap om kommunikasjonsteori, -teknikker og -former til å samhandle profesjonelt med pasienter/brukere, pårørende og kollegaer • kan anvende kunnskap innen sosiologi og psykologi til å motivere brukeren slik at han eller hun tar i bruk egne ressurser og opplever mestring • kan kartlegge aktuelle brukersituasjoner og iverksette relevante tiltak i samarbeid med kolleger og medstudenter • kan anvende aktuelt lovverk og forskrifter for helse- og omsorgssektoren i egen yrkesutøvelse • kan finne fagstoff og anvende kunnskap om læring, IKT, studieteknikk og arbeidsformer til å løse oppgaver i studiet
<p>Sentrale temaer</p>	<p>1 a) Arbeidsformer og metoder i studiet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnskapsgrunnlag • Studieteknikk og kildekritikk • Refleksjon • Grunnleggende IKT • Samhandling i grupper <p>1 b) Helse- og sosialfagene i samfunnet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helse- og sosialfagenes utvikling • Struktur og oppbygging i helsevesenet <p>1 c) Stats- og kommunalkunnskap, helse og sosialpolitikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Folkehelse • Hverdagsmestring • Lovverket som regulerer helse- og sosialsektoren • Velferdsteknologi <p>1 d) Kommunikasjon og samhandling</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjonsteori • Relasjonskompetanse

	<ul style="list-style-type: none"> • Veiledning • Konfliktåndtering • Tverrkulturell samhandling <p>1 e) Etikk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Menneskesyn • Yrkesetikk • Brukermedvirkning og verdighet • Etisk refleksjon og refleksjonsmodeller • Roller, makt og avmakt • Tvang og kontroll <p>1 f) Sosiologi og psykologi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utviklingsteorier • Hjernens utvikling • Emosjoner, behov og motivasjon • Kriser og forsvarsmekanismer
Arbeidskrav	<p>1. Kommunikasjon og samhandling Skriftlig gruppeoppgave 2500 ord +/- 10%</p> <p>2. Etikk Skriftlig gruppeoppgave 2500 ord +/- 10% + muntlig framlegg</p> <p>3. Muntlig individuell fagsamtale med utgangspunkt i selvvalgt arbeidskrav i emne 1</p> <p>4. Refleksjonsnotat over eget læringsutbytte i emnet – maks 1000 ord</p>
Rammer	Skriftlige oppgaver leveres i Canvas.
Vurdering	Det enkelte arbeidskrav vurderes med utgangspunkt i vurderingskriterier for arbeidskrav. Arbeidskrav 1, 2 og 4 vurderes med godkjent/ikke godkjent og arbeidskrav 3 vurderes med karakter A-F.
Litteratur	<p>Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat.</p> <p>Eide, H. og Eide, T. (2017). <i>Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk</i>. Gyldendal akademisk.</p> <p><u>Grasaas, K. G., Sjurson, M. og Stordalen, J. (2019). <i>Fag, etikk og kommunikasjon</i>. Cappelen Damm Akademisk.</u></p> <p>Helse- og omsorgslover www.lovdatab.no</p> <p>Håkonsen, Kjell Magne. (2014). <i>Psykologi og psykiske lidelser</i>. Gyldendal akademisk.</p>
Tillegglitteratur	Dalland, Olav. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving</i> . Oslo: Gyldendal akademisk.

4.2 Emne 2 Naturlig aldring og alderdommens utfordringer

Emnekode	20HH50G
Omfang	6 studiepoeng
Læringsutbytte	<p>Kunnskap Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om normale aldersforandringer av fysisk, sansemessig, miljømessig, atferdsmessig og psykososial karakter • har innsikt i etiske og juridiske rammer ved bruk av velferdsteknologi • har innsikt i lover og forskrifter som regulerer tjenesten, trygde- og pensjon- og pasientrettigheter • forstår betydningen av hvordan mestringsstrategier og deltagelse i personsentrert omsorg kan gi økt livskvalitet for den enkelte pasient/ bruker • har kunnskap om hvordan ulike former for tap kan gi psykiske og sosiale problemer slik at funksjonsevne og livskvalitet påvirkes • kan oppdatere sin kunnskap om innovasjon og velferdsteknologi <p>Ferdigheter Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende faglige kunnskap for å identifisere resurser og behov for å forebygge sykdom og funksjonsnedsettelse • kan kartlegge og identifisere pasienten/ brukerens ressurser og behov for tiltak knyttet til ernæring, tannhelse og funksjonsnivå • kan anvende kunnskap om mestringsstrategier for at pasienter/ brukere skal kunne delta i sosialt nettverk • kan finne informasjon om bruker og pårørendes påvirkning av sykdom og aldring <p>Generell kompetanse Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan samarbeide med pasient/ bruker og pårørende på en måte som ivaretar brukermedvirkning, mestring og verdighet, og som møter deres behov for meningsfull aktivitet • har forståelse for personsentrert omsorg i arbeidet for å forebygge sykdom og funksjonsnedsettelse
Sentrale temaer	<p>2a. Aldring</p> <ul style="list-style-type: none"> • synet på aldring og eldre mennesker i et historisk og fremtidsrettet perspektiv • demografi, psykologiske og biologiske aldersforandringer

	<ul style="list-style-type: none"> • kartlegge funksjonsnivå av fysisk, sansemessig, miljømessig, atferdsmessig og psykososial karakter • tap, ensomhet, isolasjon og sosiale nettverk • eldre sine opplevelse av sykdom, og det å være mottaker av hjelp • eldre som pårørende • ernæring og tannhelse • tilrettelegge av fysiske omgivelser ved blant annet tekniske hjelpemidler • innovasjon, velferdsteknologi og personsentrert omsorg <p>2b. Rettsikkerhet, lover og trygdeordninger</p> <ul style="list-style-type: none"> • lover og forskrifter knyttet til eldre og aldring • framtidsfullmakt, hjelpestønad, grunnstønad • etiske dilemmaer knyttet til utredning, omsorg og behandling av personer med demens • overgrep mot eldre • etiske og juridiske rammer ved bruk av velferdsteknolog <p>2c. Mestring, verdighet og deltagelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • mestringsstrategier for økt livskvalitet • empowerment, brukermedvirkning i dagliglivet • innovasjon i omsorg • verdighet, livsglede og kreativitet <p>2d. Forebygge sykdom og funksjonsnedsettelse</p> <ul style="list-style-type: none"> • identifisere ressurser og behov • iverksette og vurdere tiltak der det er egenomsorgssvikt • evaluere tiltak sammen med pasient/ bruker og pårørende • samarbeid med bruker og pårørende • egenomsorg og opplevelse av mestring
Mappekra	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aldring i lys av livshistorien. Gruppeoppgave m/ intervju og framlegg 2000 ord 2. Mestring, verdighet og deltagelse. Gruppeoppgave. m/ gruppevis redegjørelse 2500 ord 3. Refleksjonsnotat over eget læringsutbytte- maks 1000 ord
Vurdering	<p>Det enkelte mappekra vurderes med utgangspunkt i egne vurderingskriterier for mappekra. Mapekra 1 vurderes til godkjent/ ikke godkjent. Mapekra 2 vurderes med individuell karakter A-F. Mapekra 3 vurderes med godkjent/ikke godkjent.</p>

<p>Litteratur</p>	<p>Bøker: Eskeland Kari Os (2017) <i>Alderspsykiatri og omsorgsarbeid</i>. Cappelen Damm Akademiske ISBN: 978-82-02-51432-7</p> <p>Temahefter:</p> <p>Holthe T., Kjeldsberg A.B. og V. Sværen() <i>Velferdsteknologi og kognitive hjelpemidler</i>. Forlaget aldring -og helse</p> <p>Røen, Irene og M.S. Storlien (2015) <i>Strukturert miljøbehandling i demensomsorgen</i>. (Tema) Aldring og helse, Nasjonal kompetansetjeneste</p> <p>Nettressurser: Sentrale lover og forskrifter, www.lovdatab.no</p> <p>Helse- og omsorgsdepartementet (2018) Meld. St. 15(2017-2018) <i>Leve hele livet- en kvalitetsreform for eldre</i></p> <p>Helse- og omsorgsdepartementet (2015) <i>Demensplan 2020. Et mer demensvennlig samfunn</i></p> <p>Helsedirektoratet 2012) <i>Kosthåndboken-veileder i ernæringsarbeid i helse- og omsorgstjenesten</i> https://mhfa.no/kosthandboken---veileder-i-ernaringsarbeid-i-helse--og-omsorgstjenesten</p> <p>Helse- og omsorgsdepartementet (2013) Meld. St.29 (2012-2013) <i>Morgendagens omsorg</i> Aldringoghelse.no</p>
<p>Tillegglitteratur</p>	<p>Dalland, Olav. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving</i>. Oslo: Gyldendal akademisk.</p> <p>Kirkevold, M., Brodtkorp, K. og A.H. Ranhoff (2014) <i>Geriatrisk sykepleie. God omsorg til den gamle pasienten</i>. Gyldendal Akademisk ISBN: 9788205464490</p>

4.3 Emne 3 Demens og psykiatriske lidelser

Emnekode	20HH50H
Omfang	13 studiepoeng
Læringsutbytte	<p>Kunnskap Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Studenten: typer demens, samt prinsipper og teorier for behandling og personsentrert omsorg • har kunnskap om forebyggende arbeid innen alderspsykiatri og demensomsorg • kan oppdatere sin yrkesfaglige kunnskap om årsaker og konsekvenser ved utfordrende adferd for å forebygge bruk av makt og tvang • har kunnskap om miljøbehandling og miljøterapeutiske tiltak i personsentrert omsorg • har kunnskap om etiske dilemmaer og juridiske retningslinjer i arbeid med utfordrende adferd <p>Ferdigheter Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan utfør miljøbehandlingstiltak som ivaretar personsentrert omsorg for personer med demens og/eller psykiske lidelser • kan kartlegge utfordrende adferd og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for tilrettelegging og tillitsskapende tiltak • kan anvende kommunikasjonsformer og teknikker for å oppnå tillit, brukermedvirkning og å unngå krenkelser og overgrep • kan anvende kunnskap om forebyggende arbeid, sykdom og funksjonsnedsettelse for å planlegge og iverksette tiltak som ivaretar pasientenes/ brukers behov for aktivitet, pleie og omsorg • kan kartlegge og rapportere tilstand og funksjonsnivå hos pasient/ bruker <p>Generell kompetanse Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan kommunisere og samhandle med pasienter/ brukere og deres pårørende for å oppnå best mulig personsentrert omsorg • kan bygge relasjoner til kolleger og på tvers av avdelinger og etater for å legge til rette for pasient/ bruker sin mestring og omstilling

	<ul style="list-style-type: none"> • kan delta i utvikling av arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen om forebyggende tiltak ved utfordrende adferd gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon
<p>Sentrale temaer</p>	<p>3a. Personer med demens</p> <ul style="list-style-type: none"> • årsaker til og konsekvenser av demens • de forskjellige demenssykdommene • kartlegging, vurdering, forebyggende tiltak, måter å samhandle og intervensere på • psykologiske og sosiale perspektiver og teorier relatert til demens • kommunikasjon og samhandling i personsentrert omsorg for personer med demens og deres pårørende • miljøarbeid og miljøterapeutiske tiltak • hverdagsmestring • dagaktivitetstilbud til personer med demens • yngre mennesker med demens • psykisk utviklingshemmede med demens • egen opplevelse av det å leve med demens • vurdering av samtykkekompetanse ved demens • forhåndssamtale og framtidfullmakt <p>3b. Personer med psykiske lidelser</p> <ul style="list-style-type: none"> • årsaker til og konsekvenser av psykiske lidelser • kartlegging, vurdering, forebyggende tiltak, måter å samhandle og intervensere på • kommunikasjon og samhandling i personsentrert omsorg for personer med psykiske lidelser og deres pårørende • hverdagsmestring • psykiske lidelser hos eldre (som psykoser, depresjoner, manipulykiske, angst, akutte forvirringstilstander, tvangslidelser, søvnproblemer, selvmord blant eldre) • miljøarbeid og miljøterapeutiske tiltak • eldre og misbruk av rusmidler <p>3c. Utfordrende atferd</p> <ul style="list-style-type: none"> • årsaker til og konsekvenser av utfordrende atferd, kartlegging, vurdering, forebyggende tiltak, måter å samhandle og intervensere på – kunnskap om lovverk for å forebygge tvang • nevropsykiatriske tilleggs-symptomer ved demens • utfordrende atferd hos personer med psykiske lidelser

	<ul style="list-style-type: none"> • etiske dilemmaer i arbeid med utfordrende adferd • bruk av tvang, etiske og juridiske retningslinjer, utfordringer og dilemmaer • holdningsplaner • TID-modellen <p>3d. Forebyggende arbeid innen alderspsykiatri og demensomsorg.</p> <ul style="list-style-type: none"> • mestring og omstilling • sosialt nettverk • nettverksbygging • ulykkesforebyggende arbeid • et demensvennlig samfunn
Mappekrav	<ol style="list-style-type: none"> 1. Personer med demens. Individuell oppgave. 2000 ord 2. Personer med psykiske lidelser. Besvares individuelt eller i gruppe. 2500 ord 3. Utfordrende adferd. Besvares i gruppe, m/ framlegg. 2500 ord 4. Refleksjonsnotat over eget læringsutbytte- maks 1000 ord
Vurdering	<p>Det enkelte mappekrav vurderes med utgangspunkt i egne vurderingskriterier for mappekrav. Mappekrav 1-3 vurderes med karakter A-F. Refleksjonsnotat vurderes med godkjent/ ikke godkjent</p>
Litteratur	<p>Bøker:</p> <p>Eskeland Kari Os (2017) <i>Alderspsykiatri og omsorgsarbeid</i>. Cappelen Damm Akademiske. ISBN: 978-82-02-51432-7</p> <p>Rokstad, A. M. M.(2014) <i>Se hvem jeg er. Personsentrert omsorg ved demens</i>. Universitetsforlaget. Oslo</p> <p>Tretteteig S. (red.) (2016) <i>Demensboka</i>. Forlaget aldring og helse ISBN: 978-82-8061-260-1</p> <p>Tretteteig S.(red) (2020) <i>Psykiske sykdommer i eldre år</i> .Aldring og helse. ISBN: 978-82-8061-386-8</p> <p>Nettressurser:</p> <p>Sentrale lover og forskrifter www.lovdatab.no</p> <p>Helsedirektoratet.no: Nasjonale faglige retningslinjer om demens https://app.magicapp.org/agreeToTerms?b=/guideline/2273</p> <p>Helse- og omsorgsdepartementet (2018) Meld. St. 15(2017-2018) <i>Leve hele livet- en kvalitetsreform for eldre</i></p>

	<p>Helse- og omsorgsdepartementet (2015) <i>Demensplan 2020. Et mer demensvennlig samfunn</i></p> <p>Helse- og omsorgsdepartementet (2013) Meld. St.29 (2012-2013) <i>Morgendagens omsorg</i></p> <p>Kompetansebroen.no</p> <p>Aldringoghelse.no: Alderspsykiatri</p> <p>Psyk.it- filmer/ foredrag https://www.aldringoghelse.no/alderspsykiatri/psyk-it-info/</p> <p><u>TID-manualen</u> https://tidmodell.no/wp-content/uploads/2019/10/TID-manual-2019.pdf</p> <p>Bjørn Lichtwarck, Anette Væringstad, Kari-Anne Hoel. TID. <i>Tverrfaglig Intervensjonsmodell ved utfordrende atferd ved Demens og andre psykiske tilstander</i> Manual, 3. utgave. Forskningscenter for Aldersrelatert Funksjonssvikt og Sykdom (AFS) Sykehuset Innlandet</p>
Tillegglitteratur	<p>Engedal K. og P. K. Haugen (2018) <i>Demens- sykdommer, diagnostikk og behandling</i>. Forlaget aldring -og helse ISBN: 9788280613394</p> <p>Rokstad, Anne M. og Smeby, Kari L (2008) <i>Personer med demens: Møte og samhandling</i>. ISBN: 9788279501077</p> <p>Rosness Tor Atle (2014) <i>Tidstyven – hva det vil si å få demens i ung alder</i>. Aldring og helse, Nasjonal kompetansetjeneste. ISBN: 9788280612298</p> <p>Solheim Kirsti (2015) <i>Demensguiden</i>. Universitetsforlaget</p> <p>Dalland, Olav. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving</i>. Oslo: Gyldendal akademisk.</p>

4.4 Emne 4 Organisering, system og ledelse

Emnekode	20HH50I
Omfang	6 studiepoeng
	Kunnskap Studenten:

	<ul style="list-style-type: none"> • har innsikt i pasientforløp og kunnskap om aktørenes roller og ansvar • har kunnskap om tverrfaglig og flerfaglig samarbeid, om saksbehandling og om koordinering av helsetjenester • har kunnskap om ledelse, medarbeiderskap og organisasjonskultur i virksomheter i helse- og omsorgssektoren • har kunnskap om familieomsorg og frivillig arbeid • har kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper • har innsikt i kunnskapsbasert praksis og kjennskap til omsorgsforskning • har kunnskap om utviklingsarbeid og innovasjon i helse- og omsorgssektoren • forstår at en velfungerende helsetjeneste bidrar til verdiskapning i samfunnet: <p>Ferdigheter Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan anvende kunnskap om veiledning og pedagogiske prinsipper til å informere og veilede brukere og pårørende • kan anvende kunnskap om medarbeiderskap og organisasjonskultur for å bidra til et godt arbeidsmiljø • kan anvende metoder eller verktøy for etisk refleksjon i samarbeid med kollegaer • kan kartlegge observasjoner, bruke IKT i dokumentasjon og rapportering i helse- og omsorgssektoren • kan anvende velferdsteknologi i utviklingsarbeid • kan anvende relasjonskompetanse i samarbeid med familie og nettverk <p>Generell kompetanse Studenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeid om tjenestetilbud i helse- og omsorgssektoren • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon
<p>Sentrale temaer</p>	<p>4a Aktører i pasientforløpet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Familieomsorg og pårørendearbeid • Kommunale helse- og omsorgstjenester • Spesialisthelsetjenester • Lovregulerte og tilrettelagte boliger • Andre aktuelle tjenester • Frivillig arbeid <p>4b Organisering og samhandling i pasientforløpet</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Organisering og ledelse • Samhandling og koordinering av tjenestetilbudene • Samhandlingsreformen • BEON – lavest effektiv omsorgsnivå • Samarbeid med familie og frivillige aktører • Tverrfaglig- og flerfaglig samarbeid • Tiltakspakke demens • Arbeidslag <p>4c Yrkesutøvelse og arbeidsverktøy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yrkesrolle og identitet • Kunnskapsbasert praksis • Arbeidskultur, kreativitet og endringskompetanse • Utviklingsarbeid • Kultur mangfold og yrkesutøvelse • Individuell plan • E-helse • Dokumentasjon og IKT • Velferdsteknologi • Saksbehandling <p>4d Kommunikasjon og veiledning</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kommunikasjon- og veiledningskompetanse • Grunnleggende pedagogiske prinsipper
Mappekrav	<ol style="list-style-type: none"> 1. Organisering system og ledelse. Oppgave besvares i gruppe med framlegg og gruppevis redgjørelse. 2500 ord. 2. Refleksjonsnotat over eget læringsutbytte i emnet, maks 1000 ord.
Vurdering	<p>Oppgave 1 vurderes med individuell karakter fra A-F. Refleksjonsnotat vurderes til godkjent/ ikke godkjent.</p>
Litteratur	<p>Eide, Hilde og Eide, Tom (2017) <i>Kommunikasjon i relasjoner</i>. Gyldendal forlag. 3. utgave</p> <p>Jakobsen R. og S. Homelien (2011) <i>Pårørende til personer med demens</i>. ISBN: 978-82-05-39937-2. Gyldendal Akademiske</p> <p>Sandvig H. (2017) <i>Et langsamt farvel; årene med pappas demens-tvil, sorg og kjærlighet</i>. Kagge forlag ISBN 978824892242</p>

	<p>Tretteteig S. (red.) (2016) <i>Demensboka</i>. Forlaget aldring og helse.</p> <p>Nettressurser:</p> <p>Helse- og omsorgsdepartementet: <i>Fremtidens primærhelsetjeneste- nærhet og helhet</i>. Meld. St. 26(2014-2015) https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-26-2014-2015/id2409890/</p> <p>Helse- og omsorgsdepartementet. NOU 2018:16 <i>Det viktigste først</i> https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2018-16/id2622153/</p> <p>Helsedirektoratet (2017) <i>Pårørendeveileder- veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten</i> https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveileder</p> <p>Helse- og omsorgsdepartementet (2011) <i>Innovasjon i omsorg</i> NOU 2011:11 Oslo: Statens forvaltningstjeneste</p>
Tilleggs litteratur	<p>Dalland, Olav. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving</i>. Oslo: Gyldendal akademisk.</p>

4.5 Emne 5 Praksis

Emnekode	20HH50K
Omfang	14 studiepoeng
Innhold	<p>Studenten kan velge mellom to ulike former for praksis</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Praksis gjennomført som prosjektarbeid på egen arbeidsplass - et endringsarbeid/utviklingsarbeid innen fagfeltet tverrfaglig miljøarbeid i rus og psykisk helsearbeid på egen arbeidsplass 2. Praksisutplassering på ekstern arbeidsplass som tilbyr helsetjenester til mennesker med psykiske lidelser og ruslidelser <p>Studentene må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov</p>

<p>Læringsutbytte</p>	<p>Kunnskap Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har kunnskap om hva som kjennetegner pasienten/ brukeren med ruslidelser og psykisk lidelser og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • Har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos pasienter med ruslidelser og psykiske lidelser • Har kunnskap om organisering av omsorgstjenesten og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • Har innsikt i kunnskapsbasert praksis, og kan oppdatere sin kunnskap i utviklingsarbeidet i praksisperioden • Har et bevisst forhold til menneskesyn og etikk og kunnskap om hvordan dette påvirker relasjon • Kan reflektere over egen praksis • Har god relasjonskompetanse og kan etablere og utvikle god kontakt med bruker/pasient • Viser respekt og gode holdninger overfor de en skal hjelpe <p>Ferdigheter Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan kartlegge situasjoner i praksis og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • Kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede personer med ruslidelser og psykiske lidelser i mestring når helse og funksjonsevne endres • Kan anvende kunnskap om pasienten/ brukeren til å delta i miljøbehandling for å ivareta god omsorg og behandling • Kan anvende kunnskap om kommunikasjon og veiledning til å informere og veilede brukere, pårørende og kolleger • Kan kartlegge tilstand, ressurser og behov hos pasienter/brukere ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • Kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis • Kan avdekke tidlige tegn på tilbakefall og bidra til å forebygge problemutvikling • Respekterer brukers integritet • Har fokus på brukers ressurser og mestring. <p>Generell kompetanse Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, pasient/ brukers integritet, og faglig forsvarlighet i praksis. • Kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den pasientens/ brukers individuelle behov. • Kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til pasienter/ brukere • Kan bidra til å utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen
------------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon
Sentrale temaer	<ul style="list-style-type: none"> • Taushetsplikt Studenter som gjennomfører sin opplæring ved arbeid, oppdrag eller verv og blir kjent med taushetsbelagte opplysninger, har taushetsplikt etter forvaltningslovens regler (§ 13-13f). Taushetsplikten gjelder også etter at studenten har avsluttet sin opplæring ved fagskole • Politiattest Alle som ansettes eller får oppdrag innenfor helse og omsorgstjenestene i kommunene, skal godkjennes av politiet. Attesten må ikke være eldre enn tre måneder når den fremlegges for skolen og studenten må selv framskaffe dette i god tid innen praksisstart
Arbeidskrav	<p>Felles for alle</p> <ul style="list-style-type: none"> • Logger, til sammen 4 –maks 1000 ord • Definere personlige mål/læringsutbyttebeskrivelser for praksis/prosjekt <p>Student med prosjekt på egen arbeidsplass</p> <ul style="list-style-type: none"> • Framdriftsplan/prosjektplan og prosjektrapport i praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass • Prosjektrapport inkludert refleksjonsnotat for prosjekt på eget arbeidssted 5000 ord +/-10% gruppe, 4000 Ord +/-10% individuelt <p>Student på ekstern arbeidsplass</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eget ståsted og forforståelse ca 500 ord • Eget læringsutbyttet ca 500 ord • To casebeskrivelser fra praksis à 1500 ord +/- 10% Refleksjonsnotat maks 1000 ord
Vurdering	<ul style="list-style-type: none"> • Framføring, arbeidskrav og logg vurderes med godkjent/ ikke godkjent • Praksis vurderes med bestått/ ikke bestått (målsamtale, midtvurdering og sluttvurdering blir gjennomført) Ved fare for ikke bestått skal dette varsles innen halvgått praksisperiode.
Litteratur	<p>Aktuelle nasjonale planer og retningslinjer utgitt av departement og direktorat.</p> <p>Eide, H. og Eide, T. (2017). <i>Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk</i>. Gyldendal akademisk.</p> <p>Grasaas, K. G., Sjursen, M. og Stordalen, J. (2019). Fag, etikk og kommunikasjon. Cappelen Damm Akademisk. Helse- og omsorgslover www.lovdato.no</p> <p>Håkonsen, Kjell Magne. (2014). <i>Psykologi og psykiske lidelser</i>. Gyldendal akademisk.</p>
Tillegglitteratur	<p>Dalland, Olav. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving</i>. Oslo: Gyldendal akademisk.</p>

4.6 Emne 6 Hovedprosjekt

Emnekode	20HH50J
Omfang	10 studiepoeng
Innhold	<p>Emne 5 hovedprosjekt / eksamen gir studenten anledning til å fordype seg innen selvvalgt tema. Arbeidet skal være praksisrettet og knyttet til ett eller flere temaer i utdanningen.</p> <p>For å kunne fremstille seg til muntlig eksamen må studenten ha bestått teorimodulene, praksis/prosjektperioden og fordypningsoppgave/hovedprosjekt</p>
Læringsutbytte	<p>Kunnskap Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan tilegne seg kunnskaper gjennom fordypning innenfor et valgt tema ved å innhente, vurdere og bearbeide teori og drøfte sammenheng mellom teori og praksis • Har innsikt i kunnskapsbasert praksis • Kan oppdatere sin kunnskap om faglige og etiske problemstillinger knyttet til arbeid med pasienter/brukere med ruslidelser og psykiske lidelser • Forstår sin faggruppes betydning i tverrfaglig samarbeid knyttet til rus- og psykisk helsearbeid <p>Ferdigheter Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for en valgt problemstilling knyttet til arbeid med pasienter/ bruker med ruslidelser og psykiske lidelser • Kan anvende kunnskap til å belyse, vurdere og reflektere over en valgt problemstilling knyttet til arbeid med pasienter/brukere med ruslidelser og psykiske lidelser • Kan, innenfor eget ansvarsområde, planlegge, iverksette og evaluere tiltak og aktiviteter for pasienter/ brukere med ruslidelser og psykiske lidelser <p>Generell kompetanse Studenten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Har forståelse for yrkesetiske retningslinjer som regulerer yrkesutøvelsen innen helse- og omsorgstjenesten • Har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at etiske prinsipper begrunnes om drøftes i oppgaven •
Sentrale temaer	<ul style="list-style-type: none"> • Studentene skal i samråd med læreren konkretisere sin egen læringsutbyttebeskrivelse i henhold til tema for hovedprosjektet og den overordnede læringsutbyttebeskrivelsen for emnet.

	<ul style="list-style-type: none"> • Mål, litteraturoversikt og fremdriftsplan skal godkjennes av skolen innen et fastsatt tidspunkt • Studentene/ basisgruppen har tilbud om fire veiledningstimer i løpet av skriveperioden, hvorav to er obligatoriske. • I tillegg arrangeres oppgaveseminar der studentene presenterer sine foreløpige arbeider for medstudenter og veileder/ faglærer. Hensikten er å gi felles veiledning og respons på foreløpig arbeide. •
Mappekra	Skriftlig gruppe-/ individuell besvarelse. Omfang: 7500 ord +/- 10% for å kunne fremstille seg til individuell muntlig eksamen må studenten ha bestått teorimodulene, praksis/prosjektperioden og hovedprosjekt
Vurdering	<ul style="list-style-type: none"> • logg vurderes med godkjent/ikke godkjent • på bakgrunn av bestått skriftlig fordypningsoppgave gjennomføres en individuell muntlig eksamen • skriftlig Hovedprosjektet og muntlig eksamen vurderes av en intern og en ekstern sensor • individuell eksamenskarakter settes etter gjennomført muntlig eksamen med gradert karakter A-F • fordypningsoppgaven vurderes i forhold til kriteriene 1 - 6
Litteratur	Pensumlitteratur, samt selvvalgt passende til valgt tema
Tillegglitteratur	Dalland, Olav. (2017). <i>Metode og oppgaveskriving</i> . Oslo: Gyldendal akademisk.

5 AKTUELL LITTERATUR

Eide, H. og Eide, T. (2017). *Kommunikasjon i relasjoner – personorientering, samhandling, etikk*. Gyldendal akademisk. ISBN 978-82-05-50056-3

Engedal K. og P. K. Haugen (2018) *Demens- sykdommer, diagnostikk og behandling*. Forlaget aldring -og helse ISBN: 9788280613394

Eskeland Kari Os (2017) *Alderspsykiatri og omsorgsarbeid*. Cappelen Damm Akademiske ISBN: 978-82-02-51432-7

Grasaas, K. G., Sjørusen, M. og Stordalen, J. (2019). *Fag, etikk og kommunikasjon*. Cappelen Damm Akademisk.

Helsedirektoratet (2017) *Pårørendeveileder- veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten*

<https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveileder>

Helse- og omsorgsdepartementet (2015) *Meld.St.26, Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet (2014-2015)*

Helse- og omsorgsdepartementet (2013) *Morgendagens omsorg* St.mld.29 (2012 – 2013) Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (2015) *Demensplanen 2015 Den gode dagen*. Revidert handlingsprogram 2012 – 2015 Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (2015) *Demensplan 2020. Et mer demensvennlig samfunn*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet (2018) Meld. St. 15(2017-2018) *Leve hele livet- en kvalitetsreform for eldre*

Helse- og omsorgsdepartementet (2011) *Innovasjon i omsorg* NOU 2011:11 Oslo: Statens forvaltningstjeneste

Helse- og omsorgsdepartementet(2018) *Det viktigste først* NOU 2018:16 Oslo: Statens forvaltningstjeneste

Helse- og omsorgslover [online] URL: <http://www.lovdatab.no/>

Holthe T., Kjeldsberg A.B. og V. Sværen() *Velferdsteknologi og kognitive hjelpemidler*. Forlaget aldring -og helse

Håkonsen, Kjell Magne (2014) *Psykologi og psykiske lidelser*. Gyldendal akademisk ISBN: 9788205448544

Jakobsen R. og S. Homelien (2011) *Pårørende til personer med demens* . ISBN: 978-82-05-39937-2. Gyldendal Akademiske

Kirkevold, M., Brodtkorp, K. og A.H. Ranhoff (2014) *Geriatrisk sykepleie. God omsorg til den gamle pasienten*. Gyldendal Akademisk ISBN: 9788205464490

Lichtwarck B., Anette Væringstad, Kari-Anne Hoel. TID.
Tverrfaglig Intervensjonsmodell ved utfordrende atferd ved Demens og andre psykiske tilstander Manual, 3. utgave. Forskningsssenter for Aldersrelatert Funksjonssvikt og Sykdom (AFS) Sykehuset Innlandet

Rokstad, Anne Marie M. og Smebye, Kari L. (2008) *Personer med demens: Møte og samhandling*. Oslo: Akribe forlag ISBN: 9788279501077

Rokstad, Anne M. (2014) *Se hvem jeg er! Personsentrert omsorg ved demens*. Oslo: Universitetsforlaget ISBN: 9788215022970

Rosness, Tor Atle (2014) *Tidstyven – hva det vil si å få demens i ung alder*. Aldring og helse, Nasjonal kompetansetjeneste. ISBN: 9788280612298

Røen, Irene og M.S. Storlien (2015) *Strukturert miljøbehandling i demensomsorgen*. (Tema) Aldring og helse, Nasjonal kompetansetjeneste

SINTEF (2013) Prosjektrapport Trygge spor [online] URL:
http://www.sintef.no/project/Velferdsteknologi/Trygge%20spor/Trygge%20spor%20rapport%20enkler%20sider_lav%20oppl%c3%b8sning.pdf (23.1.2013)

Sandvig H.(2017) *Et langsomt farvel; årene med pappas demens-tvil, sorg og kjærlighet*. Kagge forlag. ISBN: 978824892242

Solheim, Kirsti (2015) *Demensguiden*. Oslo: Universitetsforlaget ISBN: 9788215015644
Røen, Irene og M.S. Storlien (2015) *Velferdsteknologi og kognitive hjelpemidler*. Forlaget aldring -og helse

Tretteteig S. (red.) (2016) *Demensboka*. Aldring og helse, Nasjonal kompetansetjeneste ISBN: 9788280612601

Tretteteig S.(red) (2020) *Psykiske sykdommer i eldre år* .Aldring og helse. ISBN: 978-82-8061-386-8

Tillegglitteratur

Helse- og omsorgsdepartementet (2006) *Mestring, muligheter og mening.*

Helse- og omsorgsdepartementet St.mld.25 (2005 – 2006) *Framtidas omsorgsutfordringer.*

VEDLEGG

VEDLEGG 1

**RETNINGSLINJER FOR PRAKSIS
GJENNOMFØRT SOM
UTVIKLINGSARBEID PÅ EGEN
ARBEIDSPASS**

**LÆRINGSUTBYTTE - VEILEDNING - VURDERING
FORVENTNINGER - ARBEIDSKRAV**

1 PRAKSIS GJENNOMFØRT SOM UTVIKLINGSARBEID PÅ EGEN ARBEIDSPASS

Praksis gjennomført som prosjekt på egen arbeidsplass er aktuelt for studenter som har sitt daglige arbeid innen fagfeltet. Studenter som velger denne ordningen må i praksisperioden gjøre et utviklingsarbeid på egen arbeidsplass innen fordypningsområdet for den aktuelle utdanningen. Dette kan bidra til kompetanseutvikling på arbeidsplassen samt at den enkelte arbeidstaker kan få andre oppgaver og økt ansvar. Praksis er et felles ansvar for arbeidstaker og arbeidsgiver, og denne formen for praksis krever at studenten får tid til utviklingsarbeid og veiledning. Fagskolen Innlandet tilbyr praksisveilederkurs med informasjon og veiledning knyttet til planlegging og gjennomføring av praksisperioden. Dette skjer i forkant av praksisperioden.

Praksis gjennomført som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass innebærer:

- Forberedelse og planlegging
- Gjennomføring
- Presentasjon av utviklingsarbeidet
- Dokumentasjon og prosjektrapport

Overordnet læringsutbytte for utviklingsarbeid på eget arbeidssted

Studentene må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov.

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner pasienten/ brukeren med demens og alderspsykiatriske lidelser og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos pasienter med demens og alderspsykiatriske lidelser • har kunnskap om organisering av omsorgstjenesten og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • har innsikt i kunnskapsbasert praksis, og kan oppdatere sin kunnskap i utviklingsarbeidet i praksisperioden
-----------------	---

Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan kartlegge situasjoner i praksis og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede personer med demens og alderspsykiatriske lidelser i mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om pasienten/ brukeren til å delta i miljøbehandling for å ivareta personsentrert omsorg • kan anvende kunnskap om kommunikasjon og veiledning til å informere og veilede brukere, pårørende og kolleger • kan kartlegge tilstand, ressurser og behov hos eldre brukere ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis
Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, den eldre pasient/ brukerens integritet, og faglig forsvarlighet i praksis. • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den pasientens/ brukerens individuelle behov. • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til pasienter/ brukere • kan bidra til å utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon

2 Forberedelse og Planlegging

2.1 Organisering

Det er viktig at et utviklingsprosjekt er godt forankret på egen arbeidsplass. Det forutsetter grundig forberedelse. Veileder og/eller avdelingsleder bør derfor være med i planlegging, gjennomføring og evaluering av utviklingsprosjektet. Studenten bør også involvere egne kolleger under hele eller deler av utviklingsarbeidet. På den måten kan studenten få erfaring med å ta initiativ, planlegge, gjennomføre og evaluere utviklingsarbeid i samarbeid med andre.

2.2 Problemformulering og mål

Før det konkrete arbeidet med utviklingsprosjektet starter, skal det utarbeides en problemformulering der arbeidet avgrenses og presiseres. Dette skjer i et samarbeid

mellom studenten, lærer og veileder og/eller avdelingsleder på arbeidsplassen. Avgrensningene bør være så presise at det gir tydelige rammer for utviklingsprosjektet.

Mål for utviklingsprosjektet bør utformes slik at resultatet er målbart når utviklingsprosjektet er fullført.

3 Gjennomføring

3.1 Tidsrammer

Utviklingsarbeidet gjennomføres innenfor rammen av praksisperioden som er ti uker. Anbefalt omfang for arbeid med planlegging og gjennomføring av utviklingsprosjektet er en dag i uka, men det er student og arbeidsgiver som må avklare tidsrammen for dette. Det er obligatorisk frammøte i praksisperioden både på arbeidsplassen og på samlinger på skolen i løpet av den samme perioden.

3.2 Tema

Studenten gjennomfører endringsarbeid/utviklingsarbeid med utgangspunkt i et utviklingsbehov på egen arbeidsplass. Tema og problemstilling for prosjektet skal bestemmes i fellesskap mellom arbeidsgiver og student.

Tema for prosjektet må forholde seg til:

1. læringsutbyttebeskrivelse for utviklingsarbeid på egen arbeidsplass
2. læringsutbytte som studenten utarbeider for det konkrete prosjektet

3.3 Midtvurdering og sluttvurdering

Underveisvurdering gis i form av veiledning, se i studieplanen pkt 2.3 Det arrangeres også et fagseminar der studenten presenterer resultatet av utviklingsarbeidet for medstudenter og eventuelt andre involverte i prosjektet.

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i prosjektperioden foregår kontinuerlig. Dette er en forutsetning for å nå formålet med praksis. Underveisvurdering skal ta hensyn til studentens læreforutsetninger, rammefaktorer og mål for praksisperioden, studentenes læringsutbytte, veiledningens innhold og valg av læresituasjoner.

Studenten får sluttvurdering på utviklingsprosjektet etter kriteriene 1 – 6 i pkt. 3.2 i studieplanen. Sluttvurdering på utviklingsarbeidet er bestått/ikke bestått.

Faglærer fra skolen veileder studenten i arbeidet med dokumentasjon av utviklingsarbeidet. Læreren gjennomfører 3x2 timer samtaler med studenten i løpet av praksisperioden. Faglærer har ansvar for:

- godkjenning av tema og problemstilling
- utforming av praksisrapport
- prosjektarbeidet som prosess
- veiledning av det oppgavetekniske, den skriftlige praksisrapporten

Veileder på praksisplassen har det faglige ansvaret for veiledning av utviklingsprosjektet. Veileder på praksisplassen må ha utdanning tilsvarende fagskole eller høyere utdanning, og bør være en som kan godkjenne de praktiske gjennomføringstiltakene i prosjektet. Strukturert veiledning på praksisplassen bør tilsvare 1 time pr uke. I tillegg gis det ”her og nå”- veiledning ved behov. Ved praksisgjennomføring som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass, bør minimum en dag i uken settes av til arbeid med prosjektet. Veileder på praksisplassen gir veiledning i forbindelse med planlegging, gjennomføring og evaluering av utviklingsprosjektet.

Tema for veiledning på arbeidsplassen er:

- faglig innhold
- faglig forståelse
- personsentrert omsorg
- miljøbehandling og miljøterapeutiske tiltak
- refleksjon over egen yrkesutøvelse og utviklingsmuligheter
- kommunikasjon, samarbeid, problemløsning, rapportering og dokumentasjon
- ressursutnyttelse

4 Forventninger

4.1 Forventninger til studenten:

- å gjennomføre praksis
- utarbeide mål for egen læring i prosjektet, egne skriftlige prosjektmål, arbeidsplan og tidsplan på bakgrunn av utdanningens læringsutbyttebeskrivelser og de muligheter som finnes på arbeidsplassen
- å avtale tid til å gjennomgå målene for prosjektet, arbeidsplanen og egen læringsutbyttebeskrivelse med praksisveileder og lærer i planleggingsfasen av prosjektet
- planlegge, gjennomføre og evaluere prosjektet i tråd med oppsatt plan
- å utarbeide arbeidsplan på bakgrunn av læringsutbytte og tidsplan i samarbeid med praksisveileder i løpet av førstepraksisuke
- å ta initiativ til å søke råd og veiledning ved behov utenfor fastsatte veiledningssamtaler
- å kunne motta veiledning, være aktiv og vurdere egen innsats og egenutvikling under praksisperioden
- å levere arbeidskrav innen frist (i Canvas)

4.2 Forventninger til praksisveileder:

- ta imot studenten på en god måte og legge til rette for prosjektet
- samarbeide om å utarbeide turnusplan
- gjøre seg kjent med målene, læringsutbyttebeskrivelsene, arbeidsplanen og tidsplanen som studenten har satt opp for prosjektet
- delta i godkjenning av prosjektplanen
- legge til rette slik at studenten har mulighet til å nå målene for prosjektet
- hjelpe til å tilrettelegge for prosjektet på arbeidsplassen
- veilede studenten
- i samarbeid med fagskolen, vurdere studentens prosjekt til bestått/ikke bestått
- underskrive vurderingsdokumentet

4.3 Forventninger til lærer:

- veilede ut fra målsetningene
- gjøre seg kjent med studentens egne mål og prosjektplan
- følge opp student og veileder etter avtale
- gi studenten tilbakemelding på oppgaver/arbeidskrav
- lede veiledning på fellessamling for erfaringsdeling ved utdanningsstedet
- legge til rette for at prosjektet blir vurdert til bestått

5 Presentasjon av utviklingsarbeidet

5.1 Generelt

Presentasjon av eget arbeid er en obligatorisk del av et utviklingsarbeid. Erfaring fra gjennomføring av utviklingsprosjektet skal presenteres både for egne kolleger og medstudenter i praksisperioden. Hensikten med presentasjonen er å dele erfaringer og få tilbakemeldinger som kan bidra til å bedre drøftingsgrunnlaget i prosjektrapporten. Presentasjonen planlegges i samarbeid mellom student og praksisveileder. Presentasjonen skal skje på arbeidsplassen for kollegaer og midtveis i praksisperioden overfor medstudenter. Det kan også være hensiktsmessig å holde en presentasjon for medstudenter når praksisperioden er avsluttet.

6 Dokumentasjon

6.1 Framdriftsplan

PROSJEKTPLAN, STUDENT:.....

GJØREMÅL
<p>Tema</p> <p>(Skal godkjennes av faglærer før prosjektoppstart)</p>
<p>Problemstilling</p> <p>(Skal godkjennes av faglærer før prosjektoppstart)</p>
<p>Mål</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kunnskaper • Ferdigheter • Generell kompetanse <p>(Skal godkjennes av faglærer før prosjektoppstart)</p>
<p>Tidsplan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Forberedelse <ul style="list-style-type: none"> ○ Tema, problem- og målformuleringer ○ Litteratur- og informasjonssøkning ○ Tidsplan for prosjektet ○ Presentasjon på skolen   • Gjennomføring <ul style="list-style-type: none"> ○ Innsamling og bearbeiding av data ○ Praktisk utprøving på bakgrunn av hovedmål ○ Presentasjon på arbeidsstedet   • Etterarbeid • Oppsummering og konklusjon på bakgrunn av målsetting(er)
Dato for målsamtale
Dato for midtvurdering
Dato for sluttvurdering
Dato for innlevering av prosjektrapport inkl. refleksjonsnotat

6.2 Prosjektrapport

Studentene utarbeider en praksisrapport som dokumenterer utviklingsarbeidet:

- Forord
- Innledning

- Beskrivelse av tema, problemstilling og LUB for utviklingsprosjektet
- Avgrensninger/begrunnelser
- Begrepsavklaring
- Metodedel (her skal den praktiske gjennomføringen av prosjektet beskrives)
- Relevant teori som belyser tema og problemstilling
- Presentasjon av resultat og funn som belyser problemformuleringen
- Drøfting (her skal tilbakemeldinger og erfaringer fra prosjektet fra kollegaer, brukere og veiledere inn)
- Konklusjon
- Studentens egen vurdering av prosjektet
  - oppsummere det faglige resultatet
  - gi en vurdering av det faglige arbeid og læringsprosessen, egenvurdering
  - hvilke læringsutbytte er oppnådd jfr emnene i studieplanen og læringsutbyttebeskrivelser for praksisperioden?
  - hvis prosjektet gjennomføres i grupper, må rapporten inneholde et eget punkt som omhandler gruppeprosessen
- Litteratur/kildebeskrivelse
- Refleksjonsnotat

6.3 Prosjektdagbok/logg

I løpet av utviklingsarbeidet fører studenten logg med refleksjon over egne erfaringer. Loggen skal beskrive framdrift i prosjektet fra uke til uke. Beskrivelsene hentes fra samhandlingssituasjoner og skal ta utgangspunkt både i positive og negative erfaringer. Hensikt med loggskrivningen er å trene på refleksjon rundt etiske, faglige og praktiske begrunnelser for egen yrkesutøvelse. På den måten kan refleksjon over sammenheng mellom teori og praksis bidra til å videreutvikle faglig kompetanse og oppøve evnen til å se alternative handlingsalternativer. Denne loggen kan være og tilgjengelig for veileder på arbeidsplassen. Faglærer kommenterer loggen fortløpende.

Eksempel på loggskrivning:

Beskriv kort en hendelse eller hendelsessekvens. F.eks. kan det stilles følgende spørsmål:

- hvilke reaksjoner hadde jeg? (tanker, følelser, kroppsreaksjoner)
- hva skjedde før min reaksjon / hva var situasjonen?
- hva fulgte etter min reaksjon / ble noe endret?
- hvilke handlingsalternativer forelå?
- hvilke faglige og etiske begrunnelser anvendte jeg?
- hva lærte jeg av situasjonen?
- hvordan kan jeg nyttiggjøre meg dette i egen yrkesutøvelse?

6.4 Prosjektmappe

Alt materiale som angår utviklingsarbeidet samles i en prosjektmappe. Det kan være rapporter, brev, møtereferater, funn og foreløpige konklusjoner i henhold til problemformulering. Framdriftsplan (se pkt. 6.1) og logg (pkt. 6.3) er obligatoriske

vedlegg til prosjektrapporten, se pkt 6.2. Studenten velger vedlegg fra prosjektmappen som er egnet til å belyse og være til hjelp i drøftingen av utviklingsarbeidet. Alle data skal kvalitetssikres, og etiske retningslinjer som taushetsplikt, anonymisering, frivillig deltagelse vektlegges og dokumenteres.

6.5 Prosjektrapport

Prosjekt mappe og logg er en støtte for prosjektrapporten. Prosjektrapporten skal være innbundet og tilgjengelig for veileder og arbeidsgiver. På grunn av forhold som blant annet taushetsplikt, er det leder på arbeidsplassen som avgjør hvor tilgjengelig rapporten skal være. Prosjektrapporten leveres i egen innleveringsmappe i Canvas.

Hver student lager et oppsummeringsnotat med egenvurdering som vedlegg til prosjektrapporten basert på følgende hovedpunkter:

- vurdering av det faglige arbeidet og læringsprosessen
- oppsummering av eget læringsutbytte

6.6 Vurdering av praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass

Praksis som utviklingsarbeid på egen arbeidsplass utgjør ikke et selvstendig emne og blir ikke beskrevet i vitnemålet. Vurdering på det skriftlige arbeidet vurderes med godkjent/ikke godkjent. Praksisperioden vurderes med bestått/ikke bestått.

Vedlegg:

1. Skjema midtvurdering
2. Skjema sluttvurdering
3. Kriterier for ikke bestått praksis

Midtvurdering prosjekt

Midtvurdering foretatt : (dato).....

Fravær inntil nå i perioden:.....

Dager:.....Timer:.....

Student:.....sign.

Veileder:.....sign.

Lærer:.....sign.

Kommentarer:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Skriftlig varsel om ikke bestått gitt.....(dato)

Vurderingsskjema for gjennomført prosjekt

Studentens navn:.....

Arbeidssted:.....

Tidsrom for prosjektarbeid:.....

Arbeidskrav tilknyttet prosjektet

Arbeidskrav	Godkjent	Ikke godkjent
Oppgave 1 Framdriftsplan		
Oppgave 2 (vurderes av skolen/faglærer) Prosjektrapport		

Alle arbeidskravene må være godkjente for å oppnå vurdering Bestått.

Vurdering: (Bestått/Ikke bestått).....

Fravær

Dager:..... Timer:.....

Underskrifter:

Student

Veileder

Lærer

Kriterier for ikke bestått praksis

Ekstern praksisveileder og/eller fagskolens veileder kan reise tvil om bestått, eller foreslå at praksis ikke er bestått, dersom studenten vurderes til ikke å ha oppfylt kravene i følgende punkt a – g. Det er tilstrekkelig at ett av punktene ikke er oppfylt:

- a. Ikke oppfylt nærværplikten for praksisstudiene
- b. Ikke viser tilstrekkelig personlig og/eller faglig kompetanse
- c. Ikke oppnår godkjent resultat i forhold til læringsutbytte for praksisperioden
- d. Ikke retter seg etter vanlige normer, regler og lover i arbeidslivet eller ev. personalreglement ved praksisstedet
- e. Ikke overholder yrkesetiske retningslinjer og/eller taushetsløfte
- f. Ikke overholder obligatoriske forpliktelser og avtaler, herunder obligatoriske oppgaver/arbeidskrav og gitte tidsfrister
- g. Ikke viser respekt for pasienter/brukere, pårørende eller medarbeidere på praksisstedet.

VEDLEGG 2

RETNINGSLINJER FOR PRAKSIS GJENNOMFØRT SOM PRAKSISUTPLASSERING

**LÆRINGSUTBYTTE - VEILEDNING - VURDERING
FORVENTNINGER - ARBEIDSKRAV**

1 RETNINGSLINJER FOR PRAKSIS GJENNOMFØRT SOM PRAKSISUTPLASSERING

Praksisutplasseringen skal gjennomføres på en arbeidsplass innenfor fagfeltet knyttet til fordypningen i utdanningen. Med utgangspunkt i studentens erfaringer og interesser vil skolen prøve å etterkomme studentens ønsker om praksissted. Fagskolen Innlandet inngår avtale med praksisstedet. Praksis skal benyttes til direkte eller indirekte brukerrettet arbeid. Praksisperioden har en varighet på 10 uker lagt til deler av 3. og 4. semester. Studiestedet organiserer minst en felles samling på utdanningsstedet for erfaringsdeling i løpet av praksisperioden. Fagskolen Innlandet tilbyr praksisveilederkurs med informasjon og veiledning knyttet til planlegging og gjennomføring av praksisperioden. Dette skjer i forkant av praksisperioden.

1.1 Turnusplan og tilstedeværelse

Praksisperioden beregnes til gjennomsnittlig 30 timer tilstedeværelse og én studiedag pr. uke i ti uker. En gjennomsnittlig arbeidsdag er på ca 7 timer. Det er obligatorisk tilstedeværelse. Det forutsettes at studenten deltar aktivt i praksisfeltet for å kunne læringsutbyttet for praksis. For at praksisperioden skal kunne vurderes til bestått, må studenten ha vært til stede minimum 90 % av den planlagte praksistiden. Fravær utover 10 % må tas igjen.

Studenten planlegger egen turnusplan som godkjennes av lærer og praksisveileder. For at studenten skal få gode læresituasjoner, bør studenten i størst mulig grad følge praksisveileders turnus.

1.2 Pasient/brukersituasjoner

Pasient/brukersituasjonene som studentene møter i praksisperioden kan være utfordrende. Det kan for eksempel være akutte situasjoner som stiller krav til yrkesutøverens kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse. Det er derfor nødvendig at yrkesutøveren kan samarbeide med andre fagpersoner for å bistå til beste for pasienten/brukeren.

2 OVERORDENT LÆRINGSUTBYTTE FOR PRAKSIS VED PRAKSISUTPLASSERING

Studentene må, i samarbeid med faglærer og praksisveileder, tilpasse læringsutbyttebeskrivelsene til praksisstedets egenart og eget læringsbehov.

Kunnskap	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har kunnskap om hva som kjennetegner pasienten/ brukeren med demens og alderspsykiatriske lidelser og om hvordan kompleksiteten gir konsekvenser for omsorgsutøvelsen • har kunnskap om faglige verktøy i arbeidet med kartlegging av ressurser, behov, funksjonsnivå og helsesvikt hos pasienter med demens og alderspsykiatriske lidelser • har kunnskap om organisering av omsorgstjenesten og kjennskap til ansvar og oppgaver for aktører og samarbeidsparter i ulike pasientforløp • har innsikt i kunnskapsbasert praksis, og kan oppdatere sin kunnskap i utviklingsarbeidet i praksisperioden
Ferdigheter	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan kartlegge situasjoner i praksis og identifisere faglige og etiske problemstillinger og behov for å iverksette tiltak • kan anvende kunnskap om helsefremmende og forebyggende arbeid til å veilede personer med demens og alderspsykiatriske lidelser i mestring når helse og funksjonsevne endres • kan anvende kunnskap om pasienten/ brukeren til å delta i miljøbehandling for å ivareta personsentrert omsorg • kan anvende kunnskap om kommunikasjon og veiledning til å informere og veilede brukere, pårørende og kolleger • kan kartlegge tilstand, ressurser og behov hos eldre pasienter/brukere ved hjelp av standardiserte observasjonsskjemaer og kartleggingsverktøy • kan finne informasjon og fagstoff som er relevant for problemstillinger i praksis

Generell kompetanse	<p>Kandidaten;</p> <ul style="list-style-type: none"> • har utviklet en etisk grunnholdning som kommer til uttrykk ved at han/hun ivaretar brukermedvirkning, den eldre pasient/brukerens integritet, og faglig forsvarlighet i praksis. • kan utføre helsefremmende, forebyggende, behandlende, rehabiliterende og/eller lindrende omsorg etter den pasientens/brukerens individuelle behov. • kan bygge relasjoner med kollegaer, og på tvers av avdelinger og etater i samarbeidet om tjenestetilbudet til pasienter/brukere • kan bidra til å utvikle konkrete miljøtiltak for å bedre kvaliteten på tjenestetilbudet på arbeidsplassen • kan bidra til å utvikle arbeidsmetoder og tjenestetilbud på arbeidsplassen, gjennom kunnskapsdeling, veiledning og etisk refleksjon
----------------------------	--

3 VEILEDNING OG VURDERING

Veiledning og vurdering av studentens læringsutbytte i praksisperioden foregår kontinuerlig. Veiledning på praksisstedet vil bli gitt individuelt av kvalifiserte fagarbeidere med oppdatert kunnskap og erfaring fra praksisfeltet. I tillegg vil det være veiledning fra skolens lærere. Veiledningen skjer ut fra studieplanens læringsutbyttebeskrivelse samt studentens egne læringsbehov fra faglig og personlig ståsted, og praksisstedets egenart.

Ulike veiledningssituasjoner:

- **Veiledning i målsamtale** (gjennomføres i løpet av første praksisuke)

Er en formell samtale mellom student, praksisveileder og lærer der de snakker om gjensidige forventninger til praksis, studentens læringsmål/læringsutbytte, praksisfeltets muligheter og begrensninger, studentens veiledningsbehov og praksisveilederens muligheter ut fra faglige ressurser. Se arbeidskrav 2.

- **Fortløpende veiledning**

Skal sikre kontinuitet i opplæringen. Læring i praksis innebærer at studenten handler i forhold til fagkunnskap og har handlingskompetanse. I veiledningssamtalene innebærer dette at studenten kan begrunne vurderingene og valgene sine. Dette bidrar til å synliggjøre handlingskompetansen. Formalisert veiledning og selvrefleksjon over tid, bidrar til å bevisstgjøre studenten på egen faglig utvikling og kompetanse. Det anbefales at praksisveileder og student avtaler faste veiledningstimer, helst 1 gang pr.uke. I tillegg gis det "her og nå"- veiledning ved behov.

- **Veiledning i midt- og sluttvurdering**

Innebærer at praksisveileder i samarbeid med faglærer skal vurdere studentens praksis til bestått/ikke bestått. Utgangspunkt for vurderingen er utdanningens- og studentens læringsutbytte og praksisstedets læringsmuligheter. Student, praksisveileder og lærer deltar i en formell planlagt vurderingssamtale. Tid og sted avtales i god tid. Etter midt- og sluttvurdering undertegnes skjemaene halvtidsvurdering og sluttvurdering. Hvis det er fare for at studenten ikke viser tilstrekkelig læringsutbytte for å bestå, skal det gis

skriftlig varsel og veiledning på et så tidlig tidspunkt at det er mulig for studenten å kunne bestå praksis.

4 FORVENTNINGER I FORHOLD TIL PRAKSIS

4.1 Forventninger til studenten:

- å gjennomføre praksisprogrammet
- å planlegge og utarbeide turnusplan i samarbeid med praksisveileder
- å utarbeide eget læringsutbytte for praksisperioden ut fra mulighetene som finnes på praksisstedet og utdanningens overordnede læringsutbytte
- å avtale tid til å gjennomgå ønsket læringsutbytte med praksisveileder og lærer
- å formulere veiledningsgrunnlag, se pkt. 5.1
- å ta initiativ til å søke råd og veiledning ved behov utenfor fastsatte veiledningssamtaler
- å kunne motta veiledning, være aktiv og vurdere egen innsats og egenutvikling under praksisperioden
- å levere arbeidskrav innen frist (i Canvas)

4.2 Forventninger til praksisveileder:

- ta imot studenten på en god måte og legge til rette for god praksis
- samarbeide om å utarbeide turnusplan
- gjøre seg kjent med læringsutbytte for praksis samt studentens egen læringsutbytte
- delta i godkjenning av studentens læringsutbytte og arbeidsplan
- legge forholdene til rette slik at studenten har mulighet til å nå ønsket læringsutbytte for praksisperioden
- hjelpe til å velge ut relevante læresituasjoner
- veilede studenten
- i samarbeid med skolen, vurdere studentens praksis til bestått/ikke bestått
- underskrive vurderingsdokumentet for praksis

4.3 Forventninger til lærer:

- veilede studenten i konkretisering av læringsutbytte
- gjøre seg kjent med studentens eget læringsutbytte og arbeidsplan
- samarbeide med student og praksisveileder om å legge til rette for veiledning og underveisvurdering etter avtale
- gi studenten tilbakemelding på oppgaver/arbeidskrav
- lede veiledning på fellessamling for erfaringsdeling ved utdanningsstedet
- legge til rette for at praksis blir vurdert til bestått/ikke bestått

5 ARBEIDSKRAV I PRAKSIS

Arbeidskrav til praksisperioden er fire obligatoriske oppgaver samt logg for egenrefleksjon som skal besvares og innleveres etter fastsatt oppsett. Arbeidskrav og loggføring av egenrefleksjon kan bidra til å synliggjøre studentens læringsarbeid i praksis og inngå som dokumentasjon for sluttvurderingen.

5.1 Arbeidskrav 1: Eget ståsted og førforståelse

Studenten skal beskrive egne praksiserfaringer og førforståelse. Hensikten er å øke studentens bevissthet om tidligere erfaringer som utgangspunkt for å videreutvikle nye praksiserfaringer og læringsutbytte. Hensikten er å klargjøre for seg selv, veileder og lærer hvilke lære- og veiledningsbehov den enkelte student har.

Mal for utforming av oppgaven:

- Studentens navn
- Når var du ferdig med grunnutdanningen din?
- Hva er den viktigste motivasjon for å ta fagskoleutdanning innen helse?
- Hvilke arbeidserfaring har du som yrkesutøver innen helse- og oppvekstfag?
- Hvilke områder innen helse og oppvekst er du spesielt opptatt av?
- Hva opplever du som dine sterke sider som yrkesutøver?
- Hvilke områder ønsker du å endre eller videreutvikle?
- Skisser hvilke områder innen fordypningsområdet og læringsutbyttebeskrivelsen som du ønsker å arbeide med i praksisperioden innenfor rammene av utdanningens læringsutbytte for praksis. Begrunn svaret.

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse av eget ståsted og praksiserfaringer etter malen ovenfor.

Omfang: ca. 500 ord

Vurdering: Godkjent/ikke godkjent

Opgaven leveres Canvas i løpet av første uke av praksisperioden

5.2 Arbeidskrav 2: Beskrivelse av eget læringsutbytte

Arbeidskravet har som formål at studentens skal kunne være delaktig i å utforme egen læringsutbyttebeskrivelse for praksisperioden. Dette kan bidra til å øke studentens interesse og ansvar for å utnytte praksisperioden best mulig. Beskrivelsen skal ta utgangspunkt i overordnet læringsutbyttet for praksis, praksisstedets rammer og studentens egne ønsker og behov som beskrevet i arbeidskrav 1, se pkt. 5.1

Læringsutbyttebeskrivelsen skal beskrive kunnskap, ferdigheter og generell kompetanse. Ønsket læringsutbytte skal være konkret, relevant, realistisk og målbart:

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse av eget læringsutbytte for praksisperioden.

Omfang: ca 500 or

Vurdering: godkjent/ikke godkjent, studenten får veiledning og underveisvurdering av lærer og praksisveileder.

Opgaven leveres i Canvas i løpet av andre uke av praksisperioden

5.3 Arbeidskrav 3 og 4: Beskrivelse av en aktuell situasjon fra praksisperioden (case)

Studenten skal beskrive to case i praksisperioden. Utgangspunktet er arbeid med bruker av tjenesten. Hensikten er å oppøve evnen til refleksjon og faglige begrunnelser i egen yrkesutøvelse, samt tverrfaglig samarbeid.

Studenten følger opp en bruker i minimum en uke og skal deretter:

- arbeid med case skal ta utgangspunkt i beskrivelse av eget læringsutbytte, se pkt. 5.2
- beskriv hvilke utfordringer brukeren står overfor i sin aktuelle situasjon
- velge ut to fokusområder for nødvendige målrettede tiltak
- gjøre rede for og begrunn egne valg for planlegging, gjennomføring og evaluering av tiltakene

Rammer:

Skriftlig individuell beskrivelse to case i løpet av praksisperioden.

Omfang: 1500 ord +/- 10%

Vurdering: godkjent/ikke godkjent.

Første case leveres etter 5.praksisuke, det andre etter gjennomført praksis. Begge leveres i egen innleveringsmappe i Canvas.

5.4 Arbeidskrav 5: Logg for egenrefleksjon

I løpet av praksisperioden fører studenten logg med refleksjon over egne erfaringer. Beskrivelsene hentes fra samhandlingssituasjoner og skal ta utgangspunkt både i positive og negative erfaringer. Hensikt med loggskrivningen er å trene på refleksjon rundt etiske, faglige og praktiske begrunnelser for egen yrkesutøvelse. På den måten kan refleksjon over sammenheng mellom teori og praksis bidra til å videreutvikle faglig kompetanse og oppøve evnen til å se alternative handlingsalternativer.

Eksempel:

Beskriv kort en hendelse eller hendelsessekvens. F.eks. kan det stilles følgende spørsmål:

- hvilke reaksjoner hadde jeg? (tanker, følelser, kroppsreaksjoner)
- hva skjedde før min reaksjon / hva var situasjonen?
- hva fulgte etter min reaksjon / ble noe endret?
- hvilke handlingsalternativer forelå?
- hvilke faglige og etiske begrunnelser anvendte jeg?
- hva lærte jeg av situasjonen?
- hvordan kan jeg nyttiggjøre meg dette i egen yrkesutøvelse?

Rammer:

Skriftlig individuell logg

Omfang: Maks 1000 ord

Vurdering: godkjent/ikke godkjent

4 logger leveres i Canvas i egen mappe som heter logg.

Vedlegg:

1. Skjema midtvurdering
2. Skjema sluttvurdering

3. Kriterier for ikke bestått praksis

Fagskolen Innlandet - Avdeling for helsefag

Fagskoleutdanning i .....

Midtvurdering foretatt:.....(dato)

Fravær til nå i perioden:.....(antall timer)

Student:.....sign.

Praksisveileder:.....sign.

Lærer.....sign.

Evt. kommentar:

.....

.....

.....

.....

.....

Hvis det oppstår tvil om at studenten kan oppfylle beskrevet læringsutbytte og få bestått ved praksisperiodens slutt, skal studenten gis skriftlig varsel om dette snarest og senest 3 uker før praksisperiodens avslutning.

Skriftlig varsel om stryk er gitt:.....(dato).

Arbeidskrav knyttet til praksisperioden	Godkjent	Ikke godkjent
Arbeidskrav 1: Egen ståsted og forforståelse		
Arbeidskrav 2: Beskrivelse av eget læringsutbytte		
Arbeidskrav 3: Case 1		
Arbeidskrav 4: Case 2		
Arbeidskrav 5: Logg for egenrefleksjon		

6 VURDERINGSSKJEMA - SLUTTVURDERING

Fagskolen Innlandet - Avdeling for helsefag

Fagskoleutdanning i .....

Vurderingsskjema for gjennomført praksis

Studentens navn:.....

Praksissted:.....

RESULTAT:.....(bestått/ikke bestått)

Fravær:.....(antall timer)

Tidsrom:.....

Student	Praksisveileder	Lærer
---------	-----------------	-------

Ferdig utfylt skjema oversendes skolen

Kriterier for ikke bestått praksis

Ekstern praksisveileder og/eller fagskolens veileder kan reise tvil om bestått, eller foreslå at praksis ikke er bestått, dersom studenten vurderes til ikke å ha oppfylt kravene i følgende punkt a – g. Det er tilstrekkelig at ett av punktene ikke er oppfylt:

- a. Ikke oppfylt nærværplikten for praksisstudiene
- b. Ikke viser tilstrekkelig personlig og/eller faglig kompetanse
- c. Ikke oppnår godkjent resultat i forhold til læringsutbytte for praksisperioden
- d. Ikke retter seg etter vanlige normer, regler og lover i arbeidslivet eller ev. personalreglement ved praksisstedet
- e. Ikke overholder yrkesetiske retningslinjer og/eller taushetsløfte
- f. Ikke overholder obligatoriske forpliktelser og avtaler, herunder obligatoriske oppgaver/arbeidskrav og gitte tidsfrister
- g. Ikke viser respekt for pasienter/brukere, pårørende eller medarbeidere på praksisstedet